

Viite O 65/2019 vp EU-keskustelu lyijyammuksista; Puolustusvaliokunnan asiantuntijakuuleminen
Hänvisning 26.11.2019

Asia ASIANTUNTIJALAUSUNTO, LYIJYRAJOITUKSET
Ärende

Tilanne Suomessa

Lyijy on ihmisille ja ympäristölle myrkyllinen raskasmetalli, joka vaikuttaa haitallisesti esimerkiksi munuaisiin, keskushermostoon, lisääntymiseen ja kehitykseen. Toisin kuin monille muille haitallisille aineille, lyijyaltistukselle ei ole pystytty osoittamaan turvallista alarajaa. Lapset ovat erittäin alttiita näille haitallisille vaikutuksille. Lyijyn tiedetään myös aiheuttavan myrkytyksiä linnuille ja niitä saaliseläimenä käyttäville lajeille.

EU:n kemikaaliasetukset aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta (CLP) ja kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista (REACH) ovat sellaiseen Suomessa voimassaolevaa lainsäädäntöä.

Lyijylle on EU:ssa vahvistettu harmonisoitu luokitus lisääntymisvaarallisuuden osalta. Lisäksi toimijat ovat luokitelleet lyijyn syöpävaaralliseksi ja ympäristölle vaaralliseksi aineeksi.

Euroopan kemikaaliasetuksen REACH:in tarkoituksena on varmistaa korkeatasoinen ihmisten terveyden ja ympäristön suojelu kemikaalien aiheuttamilta riskeiltä. REACH-asetuksella kielletään saattamista markkinoille aineita tai seoksia, joissa lyijypitoisuus on hiukkaskoosta riippuen suurempi tai yhtä suuri kuin 0,03 % tai 0,3 %. Lisäksi rajoitetaan lyijyn ja lyijy-yhdisteiden markkinoille saattamista ja käyttöä koruissa ja sellaisissa esineissä, jotka lapsi voi laittaa suuhun. Lisäksi lyijyn käyttöä on rajoitettu useissa muissa lainsäädännöissä esimerkiksi työsuojelua, leluja ja sähkö- ja elektroniikkalaitteita koskevissa säädöksissä.

Kansallisesti Suomessa on voimassa metsästyslain nojalla kielto, jonka mukaan vesilintujen metsästyksessä ei saa käyttää lyijyhauleja.

Toimenpiteet EU:ssa

Lyijyhaulien käyttö kosteikoilla:

Komissio pyysi maaliskuussa 2015 Euroopan kemikaalivirasto ECHAa valmistelemaan REACH-asetuksen mukaisen rajoitusehdotuksen koskien metsästyksessä käytettyjä lyijypitoisia ammuksia. ECHA antoi lyijyhauleja koskevan rajoitusehdotuksen ehdotuksen huhtikuussa 2016, minkä jälkeen ECHAN tieteelliset komiteat käsitelivät ehdotusta ja totesivat lausunnossaan muun muassa, että erityisesti valvonnan näkökulmasta täyskielto olisi parempi vaihtoehto kuin vain kosteikkoalueita

koskeva rajoitus. ECHAN tieteellisten komiteoiden lausunto lähetettiin komissiolle elokuussa 2018 ja komissio valmisteli rajoitusehdotusta koskevan asetusluonnoksen, jota käsiteltiin ensimmäisen kerran REACH-asetuksen mukaisessa komitologiakomiteassa (REACH komitea) helmikuussa 2019. Rajoitus koski lyijypitoisten ammusten (haulien) käyttöä ja hallussapitoa kosteikkoalueilla (Ramsar-määritelmä). Marraskuussa 2019 komissio toi REACH-komitean käsittelyyn päivitetyn asetusluonnoksen, jossa jäsenmaille annettiin myös mahdollisuus täyskieltoon, mikäli kosteikkoa on yli 20% pinta-alasta. Komission mukaan poliisi- ja sotilaskäytöt on rajattu pois rajoitusten taustalla olevassa raportissa. Tämä ei kuitenkaan käy selkeästi ilmi nykyisestä asetusluonnoksesta. Jäsenmailla on mahdollisuus kommentoida päivitettyä asetusluonnosta 11.12.mennessä. Seuraava käsittely REACH-komiteassa on helmikuussa 2020.

Lyijyhaulit maaympäristöissä, luodeissa ja kalastuspainoissa:

ECHA julkaisi syyskuussa 2018 raportin 'A review of the available information on lead in shot used in terrestrial environments, in ammunition and in fishing tackle' joka pohjautuu pitkälti em. rajoituksen valmistelun yhteydessä kerättyyn tausta-aineistoon. Raportin perusteella komissio esitti heinäkuussa 2019 ECHAlle pyynnön arvioida onko EU:n laajuiselle rajoitukselle tarvetta terveyden ja ympäristönsuojelun parantamiseksi. ECHA selvittää lyijyn ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvia riskejä, lyijyä turvallisempien vaihtoehtojen saatavuutta ja lyijyn käytön mahdollisesta rajoittamisesta aiheutuvia sosioekonomisia vaikutuksia. Tiedonkeruun perusteella ECHA arvioi, tulisi-ko lyijyn käyttöä ammuksissa ja kalastustarvikkeissa rajoittaa. ECHA arvioi myös mahdollisen rajoituksen soveltamisalaa. Noin vuoden kuluttua ECHAN on tarkoitus julkaista rajoitusehdotus, jota on mahdollisuus kommentoida. ECHAN tieteelliset komiteat (RAC eli riskinarviointikomitea ja SEAC eli sosioekonomisesta analyysistä vastaava komitea) antavat lausuntonsa rajoitusehdotuksesta komissiolle, joka valmistelee asetusluonnoksen. Asetusluonnos käsitellään ja äänestetään REACH-komiteassa. Neuvostolla ja parlamentilla on vielä mahdollisuus tietyin reunaehdoin puuttua asiaan. Tämän jälkeen asetus julkaistaan yleensä kuluttua virallisessa lehdessä, jolloin säädös tulee voimaan.

Ympäristöministeriön näkemys

Lyijyhauleja koskeva rajoitus on tarpeen lyijyn terveys- ja ympäristövaikutusten takia. Lyijy on haitallinen etenkin linnustolle sekä ihmisten terveydelle. Lyijyn haitat ovat kiistattomat ja niiden vähentäminen rajoittamalla sen käyttöä on perusteltua. Tällä hetkellä käsittelyssä olevassa asetusluonnoksessa on ongelmia etenkin valvonnan kannalta hallussapidon osalta. Asetusluonnoksessa oleva Ramsar-määritelmä kosteikkoalueiden määrittämiseen tarkoittaa, että suuri osa Suomen pinta-alasta kuuluu rajoituksen piiriin. Suomi on myös kysynyt REACHin soveltumisesta esitetyn kaltaiseen hallussapidon rajoittamiseen.

Mahdollisesti tulevaan rajoitusehdotukseen kanta muodostetaan aineiston valmistuttua. Tällä hetkellä voidaan olettaa, että tulevan ehdotuksen ympäristö- ja terveyshyödyt jäävät pienemmäksi ja mahdolliset sosioekonomiset kustannukset ovat suuremmat kuin jo käsittelyssä olevalla lyijyhauli-rajoituksella.